

MACARİSTAN HALKÇI CUMHURİYETİ ANAYASASI

Çeviren : Prof. Dr. Bülent N. ESEN

BİRİNCİ BÖLÜM

MACARİSTAN HALKÇI CUMHURİYETİ

§ 1). Macaristan Halkçı bir Cumhuriyettir.

§ 2). Macaristan halkçı Cumhuriyeti bir ameleler ve işçi köylüler Devletidir.

2. Macaristan halkçı Cumhuriyetinde tekml iktidar işçi halka aittir. Şehir ve köyde işçiler iktidarlarını seçilmiş ve halka karşı sorumlu meb'uslar vasıtasıyla kullanırlar.

§ 3). Macaristan halkçı Cumhuriyeti Macar işçilerinin hürriyet ve iktidarı ile memleket bağımsızlığını korur; her şekil sömürmeye karşı savaşı ve sosyalizmin meydana gelmesi için sosyal kuvvetleri organize eder. Macaristan Halkçı Cumhuriyetinde ameleler ile işçi köylülerin amele sınıfı idaresi altında sıkı birlikleri gerçekleşir.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL NIZAM

§ 4). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyetinde en mühim istihsal vasıtalarının heyeti umumiyesi sosyal mülkiyet olarak Devlet Genel teşekküller veya kooperatifleri elindedir. Hususî ellerde de istihsal vasıtaları bulunması mümkündür.

2. Macaristan halkçı Cumhuriyetinde idare edici kuvvet halkın devlet iktidarıdır. İşçiler tedricen sermayedar unsurları bertaraf ederler sistemli bir şekilde sosyalist bir iktidar nizamı kurarlar.

§ 5). Macaristan halkçı Cumhuriyetinin iktidar hayatı devletçe tespit olunan bir Millî Ekonomi plân ile muayyendir. Devlet iktidarı, cemiyete ait istasyonlarına istinat ettiğinden ekonomiye istihsal vasıtalarının inkişafı, amme mallarının çoğalması işçilerin maddi ve kültürel hayat sürelerinin mütemadi yükselmesi ve millî savunmasının takviyesi lehinde idare ve kontrol eder.

§ 6). Tekmil halkın malları, devlete ve organlarına ait mülkler sunlardır;

Toprak altı servetleri, ormanlar, sular, tabii enerji kaynakları, madenler, mühim sınaî teşebbüsler, ulaştırma vasıtaları, demiryolları ve su ve hava taşıtları), bankalar, posta, telgraf, telefon, radyo, devletçe organize edilen ziraf teşebbüsler (makina istasyonları, sulama tesisleri, ilâh) Dış ticaret ile toptan alışverişi devlet işletmeleri yapar; Devlet tekmil ticari hayatı idare eder.

§ 7). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti işçi köylülerin toprak hakkını tanır ve temin eder ve devlet ziraf işletmeleri, traktör istasyonları kurarak ve serbest birleşmeye ve müsterek çalışmaya dayanan istihsal kooperatiflerine yardım ederek ziraatin sosyalist inkişafına ön ayak olmayı vazife bilir.

2. Devlet, sömürmeye karşı savaşa hedef tutan her hakikî kooperatif hareketini tanır ve destekler.

§ 8). 1. Anayasa çalışmadan husule gelen mülkiyeti tanır ve korur.

2. Hususî mülkiyet ve hususî teşebbüs umumun menfaatlerine aykırı olamaz.

3. Anayasa miras hakkını temin eder.

§ 9). 1. Çalışma Macaristan Halkçı Cumhuriyetinin sosyal nizamının temelidir.

2. Çalışmaya muktedir her vatandaş için kabiliyetlerine göre çalışmak bir hak, bir vazife ve bir şeref meselesidir.

3. İşçiler çalışmaları, genel gayrete iştirâkleri ile disiplini takviye ve çalışma usullerini mükemmelleştirmek suretiyle sosyalizmin meydana gelmesine yardım ederler.

4. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti, sosyalizmin "herkesten kabiliyetine, herkese çalışmasına göre" esasını gerçekleştirmeye gayret eder.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Devlet İktidarının Üstün Organları

§ 10). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyetinin devlet iktidarı yüksek organı parlamentodur.

2. Parlamento halk egemenliğinden çıkan tekmil hakları kullanır ve hükümet tarzını, idaresini ve şartlarını kararlaştırır.

3. Bu yetkisi dolayısıyla parlamento:

- a) Yasama iktidarını kullanır,
- b) Devlet bütçesini tanzim eder,
- c) Millî ekonomi plânını tesbit eder,

- d) Macaristan Halkçı Cumhuriyeti Presidiumunu seçer,
- e) Bakanlar kurulunu seçer,
- f) Bakanlık tesis ve lav eder, bakanlıkların görevini tanzih veya tadil eder,

g) Harp ilânına veya barış akdine karar verir.

h) Genel af hakkını kullanır.

§ 11). 1. Parlamento dört yıllık bir süre için seçilir.

2. Parlamentonun muvafakati olmadıkça hiç bir mebus ne tevkif olunabilir ne de meşhut suç hali dışında cezai bir usul ile koğuşturulabilir.

3. İşçi menfaatlerine aykırı her türlü siyasi, iktisadi ve sair faaliyet veya hareket mebusluk sıfatı ile telif olunamaz.

§ 12). 1. Parlamento her yıl en az iki defa adi olarak toplanır.

2. Mebusları üçte biri yazılı olarak ister, veya Halkçı Cumhuriyeti Presidiumunun bu yolda karar verirse parlamento toplantıya çağrılmak lâzımdır.

3. Parlamento, kendi üyeleri arasından bir başkan, iki başkan vekili ve altı kâtip seçer.

4. Halkçı Cumhuriyet Presidiumu parlamentoyu toplantıya davetle mükelleftir.

5. Kendi usullerini ve görüşmelerine dair nizamları parlamento kendisi tesbit eder.

§ 13). Parlamento oturumları umumiyetle herkese açıktır. İstisnai olarak parlamento gizli şekilde toplanmak kararı verebilir.

§ 14). 1. Yasama iktidarı parlamentoya tereddüp eder.

2. Kanun teklifi hakkı Halkçı Cumhuriyet presidiumuna, bakanlar kuruluna ve her mebusa aittir.

§ 15). 1. Parlamentonun muteber karar verebilmesi için mebusların en az yarısı hazır bulunmalıdır.

2. Parlamentoda kararlar oy çokluğu ile verilir.

3. Anayasanın değiştirilmesi için mebusların üçte iki çoğunluğu lâzımdır.

§ 16). 1. Parlamentonun kabul eylediği bir kanun Halkçı Cumhuriyet Presidium başkanı ile kâtibi tarafından imza edilmiş olmalıdır. Presidium başkanı resmî gazete'de yayınlanmak icap eden kanunu isdar ile mükelleftir.

§ 17). 1. Parlamento, lüzumlu gördükte, herhangi bir mesele hakkında soruşturma komisyonları tâyin eder.

2. Tekmil makamlar daireler ve müesseseler ile vatandaşlar bu komisyonların isteklerine uymağa ve istenen malzemeyi vermeye veya

taleb olunan şahitliği ifaya mecburdurlar.

§ 18). 1. Parlamento, seçim döneminin sona ermesinden önce dahi kendisini fes ettiğini ilân edebilir.

2. Harp halinde veya sair olagan üstü hallerde parlamento, seçim döneminin muayyen bir süre için uzatılmasına karar verebilir.

3. Halkçı Cumhuriyet Presidiumu parlamento harp halinde veya sair olagan üstü hallerde fesihten sonra yeniden toplanmaya çağırabilir. Bu suretle toplantıya çağrılıp parlamento yetkisinin uzatılmasına bizzat karar verir.

4. Feshi takip eden üç ay içerisinde yeni bir parlamento seçilmek lâzımdır.

5. Halkçı Cumhuriyet Presidiumu yeni parlamento seçiminden sonra gelen bir ay süre içinde toplanmaya çağırır.

§ 19). 1. Parlamento, ilk oturumunda kendi üyeleri arasından bir başkan, iki başkan vekili, bir kâtip ve 17 üyeden mürekkep olan halkçı Cumhuriyet Presidiumunu seçer.

2. Parlamento başkanı, başkan yardımcıları ve bakanlar kurulu üyeleri Halkçı Cumhuriyet Presidiumuna seçilemezler.

§ 20). Halkçı Cumhuriyet Presidiumu:

a) Parlamento seçimi yapılmasını ilân eder,

b) Parlamento toplanmaya çağırır,

c) Kanun teklif eder,

d) Millî menfaat ile ilgili işlerde referanduma müracaat edebilir,

e) Halkçı Cumhuriyet adına andlaşmalar akdeder.

f) Devletler arası andlaşmaları onar,

g) Diplomatik temsilcileri tâyin ve kabul eder,

h) En mühim memurları ve silâhli kuvvetler yüksek subaylarını kanun hükümleri gereğince tâyin eder,

i) Parlamento tarafından ihdas edilmiş rütbe ve ünvanları tevcih eder ve yabancı rütbe ve ünvanların taşınmasına izin verir.

j) Özel af hakkını kullanır.

k) Özel bir kanunla kendisine verilmiş işlerde karar verir.

2.) Halkçı Cumhuriyet Presidiumu anayasaya uygun bulunmayan veya işçiler menfaatlerine aykırı olan muhtelif devlet organlarınca çıkarılmış kaide, karar ve hükümleri iptal veya tadil eder.

3. Halkçı Cumhuriyet Presidiumu faaliyetleri anayasaya uygun olmadan olmayan veya işçiler menfaatlerini ağır surette tehdit eden devlet mahallî organlarını fesheder.

4. Parlamento toplantı halinde değilse, ona ait yetkileri Halkçı

Cumhuriyet Presidiumu kullanır. Bununla beraber presidium anayasayı değiştiremez.

5. Halkçı Cumhuriyet Presidiumu tarafından çıkarılan hukuk kaideleri kararname teşkil etmekte olup parlamentonun müteakip oturumunda ona sunulmak lâzımdır.

6. Halkçı Cumhuriyet Presidiumunun tekml karar ve hükümleri başkan ve kâtip tarafında imza edilmiş olmalıdır. Bu kararnameler resmen yayınlanmalıdır.

§ 21). 1. Halkçı Cumhuriyet Presidiumunun yetkisi parlamento yeni bir presidium seçtiği anda sona erer.

2. Halkçı Cumhuriyet Presidiumu parlamentoya karşı sorumlu olup ona faaliyetinin hesabını vermek mecburiyetindedir.

3. Parlamento Presidium veya üyelerinden birini her zaman azledebilir.

4. Başkanı ve kâtibinden maada üyelerinden en az dokuzu hazır bulunmakta ise Halkçı Cumhuriyet Presidiumu muteber surette karar ittihaz edebilir.

5. Halkçı Cumhuriyet Presidiumu usul nizamları bizzat tâyin eder. Ve bunları parlamento sunar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Devlet İdaresinin Yüksek Organı

§ 22). 1.Devlet idaresinin yüksek organı Macaristan Halkçı Cumhuriyeti bakanlar kuruludur.

§ 23). 1. Bakanlar kurulu:

a) Başbakan

b) Başbakanın muavini veya muavinleri,

c) Devlet bakan veya bakanları,

d) Bakanlık sahibi bakanlardan kurulmuştur.

2. Bakanlar kurulu üyeleri Halkçı Cumhuriyet Presidiumunun teklifi üzerine parlamento tarafından seçilirler veya uzaklaşırlar.

3. Parlamento oturumları esnasında bakanlar kurulu üyeleri hazır bulunabilirler ve mebus olmasalar dahi söz alabilirler.

§ 24). 1. Macaristan Cumhuriyeti bakanları şunlardır:

Dışişleri bakanlığı,

İç bakanlığı,

Millî Savunma bakanlığı,

Maliye bakanlığı,

Adalet bakanlığı,

Ağır sanayi bakanlığı,
 Hafif sanayi bakanlığı,
 Tarım bakanlığı,
 Dış Ticaret bakanlığı,
 İç Ticaret bakanlığı,
 İnşaat bakanlığı,
 Ulaştırma bakanlığı, ve P. T. T. bakanlığı,
 Halk eğitimi bakanlığı,
 Mektepler ve genel öğretim bakanlığı,
 Sosyal Yardım Bakanlığı.

§ 25). 1. Bakanlar kurulu

- a) Bakanlıkların ve onlara bağlı diğer organların faaliyetlerini sevk eder.
- b) Halkçı Cumhuriyet Presidiumunun kanun ve kararnamelerinin uygulanmasını sağlar.
- c) Millî Ekonomi plânlarının gerçekleşmesini sağlar.
- d) Yetkisine giren tekmil ödevleri üstlenir.

2. Bakanlar Kurulu, ödevinin ifasında Halkçı Cumhuriyet kanunlarını veya Halkçı Cumhuriyet Presidiumu tarafından çıkarılan kararnamelere aykırı olmamak şartıyla kararnameler isdar edebilir.

3. Bakanlar kurulu kararnameleri başkan tarafından imza olunur ve resmî gazetede yayınlanmaları lâzımdır.

4. Bakanlar kurulu anayasa hükümlerine aykırı bulunan veya işçilerin menfaatlerini tehdit eden diğer her hangi bir devlet idare organı veya devlet iktidarının mahalli organları tarafından ittihaz olunmuş, kaide, karar veya tedbiri iptal veya tadil edebilir.

§ 26). 1. Bakanlar kurulu başkanı toplantılara reislik eder, kurulu karar ve tedbirlerinin icrasına nezaret eder ve kendisine doğrudan doğruya tabi organların çalışmasını sevk eder.

2. Bakanlar, tabi bulunan idare şubelerini ve onların tabi organları hukukî hükümlere ve bakanlar kurulu kararlarına uygun olarak idare ederler.

3. Başbakan ve bakanlar ödevlerinin görülmesinde kararnameler çıkarılırlarsa de bunlar Halkçı Cumhuriyet kanunlarına, presidium veya bakanlar kurulu kararnamelerine aykırı olmazlar. Mezkür kararnamelerin resmî gazetede yayınlanması şarttır.

§ 27). 1. Bakanlar kurulu parlamentoya karşı sorumludur. Faaliyetleri hakkında ona muntazaman haber vermekle mükelleftir.

2. Bakanlar kurulu başkanı (Başkan vekili) veya üyeleri aynı za-

manda şahsen kendi karar ve icra hareketlerinden sorumludurlar. Özel bir kanun sorumluluklarını tâyin eder.

3. Parlamento üyeleri bakanlar kurulunun, başkasına ve üyelerine yetkilerine giren her meseleden ötürü sorular sorabilir. Bu sorulara parlamento huzurunda cevap verilmek icap eder.

§ 28). 1. Bakanlar kurulu gerek doğrudan doğruya, gerekse üyelerinden biri vasıtasıyla idareye ait her hangi bir işte harekete geçebilir.

2. Bakanlar kurulu idarenin her şubesini kendi üstün denetlemesine tabi tutabilir ve bu maksatla özel organlar meydana getirebilir.

BESİNCİ BÖLÜM

Devlet İktidarının Mahallî Organları

§ 29). Macaristan Halkçı Cumhuriyeti ülkesi idare bakımından illere, ilçelere, şehir ve komünlere ayrılmıştır. Mühim şehirler idari mahallelere ayrılabilir.

2. Bakanlar kurulu muhtelif idare organlarının saha değişikliklerini tâyin eder.

§ 30). 1. Devlet iktidarının mahallî organları il meclisleri, ilçe meclisleri, şehir meclisleri, komün meclisleri, mahallî meclisleridir.

2. Mahallî meclisler üyeleri - parlamento seçimleri hakkında muayyen prensipler dairesinde - mahalli seçmenler tarafından dört yıllık bir süre için seçilirler.

3. Mahalli meclisler üyeleri mahalli seçmenler tarafından kanunda gösterilen yoldan iskat edilebilirler.

§ 31). 1. Mahallî meclisler anayasa ile muayyen kaidelere göre ve üstün organlar tarafından tesbit edilen hudutlar dahilinde faaliyetlerde bulunurlar.

2. Mahallî meclisler:

a) Ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetleri sevk ederler.

b) Mahallî bütçeyi ve ekonomik plânu hazırlarlar, tatbikini kontrol ederler.

c) Üstün kanun ve kararnamelerini tatbik ederler.

d) Alt derecedeki idare organlarını sevk ve murakabe ederler,

e) Devlet nizamının ve millî servetin muhafazasına dikkat ederler,

f) İşçilerin haklarını korurlar.

g) Mahallî vasıftaki işletmelerin çalışmasını sevk ve murakabe ederler.

h) İşçi kooperatiflerini teşvik ederler,

i) Mahallî yetkilerine giren bütün meseleleri hallederler.

3. Mahallî meclisler faaliyetleri çerçevesi içerisinde kanunlara kararnamelere ve bakanlar kurulu, bakanlar veya yüksek meclisler kararlarına aykırı olmamak şartıyla mahallî kararlar çıkarabilirler. Mahallî meclisler kararları adet üzere yayınlanmalıdır.

4. Mahallî meclisler alt derecede bir meclisin anayasaya veya anayasaya uygun olarak yayınlanmış hukuk kaidelerine aykırı her türlü karar tasarruf veya tedbirini iptal veya tadil edebilirler.

§ 32). 1. Mahallî meclisler çalışmalarından doğrudan doğruya halka dayanırlar, devlet iktidarının mahalden kullanımasından işçilerin fiilî iştirâki, teşebbüsünü ve mürakebesini sağlarlar.

2. Mahallî meclisler yılda en az iki defa faaliyetleri hakkında seçmenlerine hesap vermelidirler.

§ 33). 1. Mahallî meclisleri yürütme organları mahallî meclisler üyeleri arasından seçilen icra komutaları,

2. İcra komutaları başında bir başkan bulunur. Başkana tabi olmak üzere kararların icrasına nezaret eden bir kâtip vardır. Başkan, vekilleri ve kâtip icra komitesi üyeleri arasından seçilirler.

3. İcra komutaları mahallî meclislere ve yüksek meclislerin icra komutalarına karşı doğrudan doğruya sorumludurlar. Çalışmalarında devlet idare organlarına dair hükümleri nazara almalıdırlar.

4. İcra komutaları ve bunların üyeleri millî meclisler tarafından iskat olunabilirler.

§ 34). 1. İcra komutaları yanında, devlet idare organları teknik idare noktasından idari yüksek organlara tabi bulunan ve, doğrudan doğruya çalışmaları bakımından ise icra komutalarına bağlı olan özel organlar kurabilirler.

§ 35). 1. Özel bir kanun mahallî meclislere ve icra komutalarına uygulanacak kaideleri tesbit eder.

ALTINCI BÖLÜM

Yargı Kuruluşu

§ 36). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyetinde adalet Macaristan Halkçı Cumhuriyeti yüksek mahkemesince üst mahkemelerce, il mahkemelerince ve ilçe mahkemelerince yerine getirilir.

2. Belirli hallerde bazı suçları yargılamak üzere kanunla özel mahkemeler kurulabilir.

§ 37). 1. Kanun başka bir türlü hüküm koymadıkça mahkemeler meslekten yargıçlarla halk temsilcilerinden kurulur.

§ 51). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti evlenme ve aile müessesini himaye eder.

§ 52). Macaristan Halkçı Cumhuriyeti gençliğin eğitimine ve gelişmesine hususî bir dikkat atfeder. Gençlik menfaatlerini sistematik bir şekilde korur.

§ 53). Macaristan Halkçı Cumhuriyeti işçiler davasına hizmet eden ilmi çalışmaya ve halk hayatını, mücadelesini tasvir eden sanata, halkın zaferini ilân eden realiteye elindeki teknil imkânlarla müessir surette yardım eder. Halka sadık fikir adamları yetiştirmeye çalışır.

§ 54). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti vatandaşları vicdan hürriyetini ve serbestçe dini ayinlerde bulunmağı temin eder.

2. Vicdan hürriyetinin menfaati namına, Macaristan Halkçı Cumhuriyeti kiliseyi devletten ayırmıştır.

§ 55). 1. İşçilerin menfaatlerine uygun olarak Macaristan Halkçı Cumhuriyeti söz hürriyetini, basın hürriyetini, toplanma hürriyetini temin eder.

2. Bu hakların kullanılması için gerekli maddeyi vasıtaları devlet işçilerin emrine tahsis eder.

§ 56). 1. İşçilerin sosyal, ekonomik ve kültüre teallik faaliyetlerini inkişaf ettirmek maksadiyle Macaristan Halkçı Cumhuriyeti dernek kurma hakkını temin eder.

2. Bu ödevlerin ifası için Macaristan Halkçı Cumhuriyeti şuurlu işçilerin teşkilâtına dayanır. Halkçı demokrasi nizamını korumak, sosyalizmin kurulmasına iştiraki takviye, kültür eyitimi çalışmasını geliştirmek, halka ait hakları temin ve devletler arası danışmaya hizmet etmek maksadiyle işçiler meslek sendikaları, demokratik kitle teşekkülleri, gençler, kadınlar, ilâh... teşekkülleri kurarlar ve bütün kuvvetleri bir demokratik halkçı cephe halinde birleştirirler. Sanayi, ziraat ve fikir işçilerin sıkı iş birliği ve demokratik birliği bu teşekküllerde gerçekleşir. Halkın demokratik birliğine dayanan ve kendi öncüsü tarafından idare edilen amele sınıfı devlet ve cemiyet faaliyetini teşkil eder.

§ 57). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti vatandaşların hürriyetini ve dokunulmazlığını, muharebe gizliliğini ve konuta hürmeti temin eder.

§ 58). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti hürriyetleri ülkesi üzerinde yaşayan teknil işçilere temin eder.

2. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti demokratik temayülleri veya millî kurtuluş uğrunda mücadeleleri sebebiyle koğuşturulan yabancılara sığınma hakkı bahşeder.

§ 59). Macaristan Halkçı Cumhuriyeti vatandaşlarının ana ödevleri şunlardır: Halk servetinin müdafaası, müsterek mülkiyetin takviyesi, Cumhuriyetin iktisadî kudretinin artması, işçilerin hayat seviyesinin yükselmesi, kültürün gelişmesi ve demokratik halkçı nizamın kuvvetlendirilmesi.

§ 60). Macaristan Halkçı Cumhuriyeti vatandaşları için kanuna göre askerî hizmet ifa etmek bir şeref vazifesidir.

§ 61). 1. Vatan müdafaası Macaristan Halkçı Cumhuriyeti vatandaşının mukaddes vazifesidir.

2. Vatana hiyanet, askerî yeminden nükül, düşmana iltihak, casusluk, devlet askerî kuvetine vaki tecavüz işçiler menfaatlerine hiyanet olarak kanunun tekmil şiddetiyle cezalandırılır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Seçimlerin ana esasları

§ 62). 1. Macaristan Halkçı Cumhuriyeti seçmenleri parlamento mebuslarını genel, eşit doğrudan doğruya ve gizli oyla seçerler.

2. Seçilen mebuslar seçmelerine faaliyetlerinin hesabını vermeğe mecburdurlar.

3. Seçmenler parlamentoya seçilmiş mebusları azledebilirler.

§ 63). 1. Seçme hakkı Macaristan Halkçı Cumhuriyeti vatandaşlarından reşit olanları kaffesine sağlanmıştır.

2. Kanun halk düşmanlarıyla akılca sakat olanlara oy verme hakkı tanımaz.

§ 64). Seçimlerde her vatandaşın bir tek oyu vardır. Tekmil oylar eşittir.

§ 65). Seçme hakkına sahip olan her vatandaş parlamentoya mebus seçilebilir.

§ 66). Seçim şartlarını ve parlamento mebuslarının azli şartlarını özel bir kanun tâyin eder.